

ИНТЕРПРЕТАЦИИТЕ НА ИСМАИЛ Б. АГЛАГЮЛ ПРИ ПРЕДАВАНЕ НА БЪЛГАРСКИ ФРАЗЕОЛОГИЧНИ ЕДИНИЦИ НА ТУРСКИ ЕЗИК

Хатизе Осман
Софийски университет „Св. Климент Охридски“

ISMAIL B. AĞLAGÜL'S INTERPRETATIONS FOR RENDERING BULGARIAN PHRASEOLOGICAL UNITS INTO TURKISH

Hatizhe Osman
Sofia University "St. Kliment Ohridski"

Phraseology is a collection of phraseological expressions in a language. This report aims to compare and analyze the peculiarities of the use of phraseological units in their respective translation from Bulgarian into Turkish. As a center of all human communication, translations create a connection between nationalities and cultures. The main task of a translation is to give the reader an understandable text that has preserved its original meaning.

Several examples from Bulgarian plays translated into Turkish by Ismail Ağlagül are analyzed. The author uses various phraseological units and the analysis is focused on whether and to what extent the use of phraseologisms is meaningful and adequate for translation. There is evidence that despite the author's interpretations, the content and the meaning of the text are not changed. It turns out that phraseological units are an appropriate tool for rendering information through translation.

Keywords: phraseological units, translation, interpretation, Ismail B. Ağlagül, Bulgarian, Turkish

Настоящият доклад е посветен на проблема за транслирането на фразеологични съчетания – едно от най-големите предизвикателства в преводната дейност, и по-конкретно – на въпроса за преводаческите стратегии на Исмаил Б. Аглагюл¹ при предаването на български фразеологични единици на турски език.

---

¹ Исмаил Бекир Аглагюл е изтъкнат преводач от български произход. Информация за житейския му и творчески път откриваме на страниците на българското

Общоприета е дефиницията, че фразеологията (гр. phrasis – израз, logos – наука) е дял от лексикологията, чийто основен предмет е изследването на устойчивите словосъчетания (фразеологизмите) като речникови единици (тяхната семантика, етимология и употреба). Както отбелязва В. Въртов, това е сравнително млада наука и много от основните ѝ въпроси „все още не са решени докрай или намират различна трактовка, но тя достатъчно определено се оформи като самостоятелна езиковедска дисциплина“ (Въртов/Vatov 1998: 280).

Ако трябва да се синтезират значенията на термина „фразеология“, то той главно се възприема и разбира като:

- дял от езикознанието, изучаващ фразеологичния състав на езика в неговото съвременно състояние и историческо развитие;
- съвкупността от фразеологизмите на даден език;
- съвкупността от характерните начини на изразяване, присъщи за определена социална група, отделен автор или литературно направление.

Според В. Зидарова задачите, които фразеологията решава, са свързани с въпроси като: „разкриване на същността на устойчивите словосъчетания и мястото им в лексикалната система, класифициране на устойчивите словосъчетания, начините за формиране на тези словосъчетания, специфичната им семантика и структурните модели, които съществуват в българския фразеологичен фонд, отношение между фразеологизмите и останалия лексикален фонд на езика, систематизиране на източниците, от които се попълва фразеологичният фонд“ (Зидарова/Zidarova 2009: 267). Същото определение може да се приеме за вярно и за турския език.

В съвременното българско езикознание вече има значително количество изследвания в областта на фразеологията. Поради различните езиковедски теории все още съществуват спорни въп-

---

писание „Театър“. Роден е в Русе, но поради известни обстоятелства емигрира в съседна Турция. За съжаление обаче, сполетялата го тежка болест слага край на житейския му път през март 2017 г. Повече за автора научаваме от страниците на сп. „Театър“ и от последната статия, написана в негова памет от проф. д-р Хюсеин Мевсим (вж. Мевсим/Mevsim 2017, [http](http://)).

роси, отнасящи се предимно до семантичните особености на фразеологизмите, до класификацията на устойчивите словосъчетания и до обема на понятието фразеологизъм.

Понятието фразеологизъм „представлява социално осъзната и възпроизводима в речта езикова единица с разделено оформена структура и относително цялостна семантика, отличаваща се със задължителна образност и експресивност“ (Зидарова/Zidarova 2009: 274). Фразеологизмите са словосъчетания, възникнали в резултат на образно преосмисляне на свободно словосъчетание. Те се раждат най-често в устната реч (по-рядко в писмен контекст), постепенно разширяват функционалния си обсег и се утвърждават като самостоятелни езикови единици, съставлящи т.нар. фразеологичен речников фонд. Основните им признаци са:

- Притежават разделно оформена структура, включваща поне две думи.
- Характеризират се с общоупотребимост и възпроизводимост в речта.
- Синтактичната връзка между думите в тях е устойчива и неразрушима.
- В номинативно отношение имат единна, логически нечленнима семантика, която не съвпада със семантиката на отделните думи в словосъчетанието, а е резултат от образно преосмисляне на словосъчетанието.
- Характеризират се със задължителна конотация – колективно осъзната експресивност, резултат от образното преосмисляне на словосъчетанието (Зидарова/Zidarova 2009: 274 – 275).

По-обобщено казано, фразеологичните словосъчетания в българския и в турския език в структурно отношение притежават следните особености:

1. В двата езика те са изградени от минимум две лексеми: напр. в българския език (БЕ): „от кол и въже“, „куцо и сакато“, „пет за четири“, „ни рак, ни риба“, „от стара коза яре“ (Зидарова/Zidarova 2009: 277) и др.; напр. в турския език (ТЕ): “Hem süçlü, hem güçlü”, “İki gün dostu”, “kıl payı”, “alın açık”, “devede kulak”, “bilir bilmez” (Aksoy/Аксой 2014, т. 1: 43 – 44) и др.

2. В българския език синтактичната връзка между думите е неразложима, докато в турския могат да се допуснат вариации.

3. В двата езика фразеологичните структури имат постоянен лексикален състав, в който понякога настъпват синонимни замени: напр. в БЕ: „бои се (страхува се) като дявол от тамян“, „свалям шапка (капа)“, „бия тъпана (барабана)“, „пукната пара (грош) не струва“, „на куково лято (куков ден)“ (Зидарова/Zidarova 2009: 278) и др.; напр. в ТЕ: “Kızım sana söylüyorum, gelinim sen dinle (işit, anla).”, “Çenesi düşük (Çenesi çürük).”, “Hoşuna gitmek (Hoşuna gelmek).”, “Göz ucuyla (Göz kuğuğuyla)” (Aksoy/Аксой 2014, т. 1: 45) и др.

4. В състава на българските и турските фразеологизми се включват и т.нар. екзоелементи. Това са думи или форми, които са структурно задължителни, но се видоизменят в зависимост от контекста: напр. в БЕ: „бия му (й) дузпата“, „хвърлям камъни в (нечия) градина“, „слагам (му, на...) рога“, „хващат (ме, го, ни, някого) в небрано лозе“, „гърся (го, нещо) под дърво и камък“ (Зидарова/Zidarova 2009: пак там) и др.; напр. в ТЕ: “Aşağı tükürsem (tükürsen, tükürse...) sakalım (sakalın, sakalı...), yukarı tükürsem (tükürsen...) bıyığım (bıyığın, bıyığı...)”, “Bana (sana, ona...) göre hava hoş.”, “Gözüne kestirmek (gözüme kestirdim, gözüne kestirdi)” (Aksoy/Аксой 2014, т. 1: пак там), “Ana(sı) usta (ekmeği) yufka yapar, çocuk(lar) usta çift çift kapar” (Aksoy/Аксой 2014, т. 2: 575) и др.²

Съществуват различни възгледи относно фразеологията като наука, но това не е предмет на настоящото изследване. В книгата си „Българска фразеология“ К. Ничева посочва, че е нужно и интересно „да се направят съпоставки с фразеологията на други езици. При такива съпоставки ще изпъкнат както общите моменти, така и характерните за българския език черти, особено като се има предвид общоизвестното положение, че фразеологията е една от най-специфичните особености на всеки отделен език“ (Ничева/Nicheva 1987: 212). Опирайки се именно на тази идея, ще се опитаме да представим, сравним и анализираме особеностите в

---

² Примерите от турския език не са еквиваленти на тези от българския.

употребата на фразеологични единици при превод, като обърнем по-специално внимание на преводаческите стратегии на Исмаил Бекир Аглагюл.

Един от методите, с които той си служи, е предаването на информация чрез употребата на разнообразни фразеологизми. Анализът ще бъде съсредоточен върху това – дали и доколко техният превод е смислен и адекватен. Съпоставката между фразеологичните единици в двата езика ще даде възможност да се открият както сходствата, така и различията.

Теорията на превода е призвана да хвърли мост между системната лингвистика и прагмалингвистиката, между теорията и практиката на превода и не на последно място – между езикознанието и литературознанието (Димова/Dimova 2000: 5). Сrv.: „Преводът е специфична социална дейност, която свързва народи и култури, и поради това е от съществена важност при изграждането на ползотворно международно сътрудничество“ (Доврамджиева/Dovramadzhiya 2011: 185).

Няма да е присилено, ако се каже, че едни от най-трудните транслаторски решения са свързани с превода на фразеологични единици. В редица случаи тези устойчиви изрази нямат точен фразеологичен еквивалент в езика, на който се превежда, което е причина да бъдат транслирани с помощта на близки по значение конструкции, които обаче не са носители на същата метафоричност и образност. Възможно е и обратното: като еквиваленти на думи или свободни словосъчетания от изходния текст в превода да бъдат употребени фразеологизми.

В следващото изложение ще се спрем по-подробно върху преводаческите стратегии на Исмаил Бекир Аглагюл, свързани с употребата на фразеологични изрази. За целта сме ексцерпирали примери от пиесите „Пътеки“, „Лодка в гората“ и „Кучета“³ на Николай Хайтов и техните турскоезични преводи.

---

³ Трите пиеси са публикувани в самостоятелно издание през 1986 г., но примерите в настоящата статия са ексцерпирани от том 11. от събраните съчинения на писателя (2014 г.).

I. Примери от пиесата „Пътеки“ (“Patikalar”):

1) „Значи, току-тъй без пари?“ (Хайтов/Наytov 2014: 178).

“Demek **laf olsun diye**, bedavadan уarıyorsun, öyle mi?” (Aglagül/Аглагюл 2002: 37).

Laf olsun diye. – Gereкли bir söz dive değil, rasgele bir şey söylemiş olmak için (Aksoy /Аксой 2014: 954/7047); **Lâf olsun diye** – Колкото да не мълча, колкото да кажа нещо = Колкото да се намирам на дума (Самарджиева/Samardzhieva 1992: 404).

Фразеологизмът “Laf olsun diye” има по-широко значение – не само за речева дейност, но и за други видове човешка дейност, в смисъл на „напрасно (ли)“, „ей така“, „просто така“, „току-тъй“. С оглед на това преводачът е избрал подходящ фразеологизъм за запазване на съдържателната и комуникативната адекватност на българската фраза „току-тъй“ (за действие). (Тя битува в узуса, но не е фиксирана в речниците.) Напр.: **1) Çiçek: Laf Olsun Diye** Bu Yetkiyi Almadık (www.haberler.com, май 2019 г.); букв.: Чичек: Ние не поехме това правомощие/тази компетенция току-тъй/напрасно. **2) Bu işi laf olsun diye**, şakacıktan yaptım (Behchet/Бехчет [http 2011](http://www.behcet.com), май 2019 г.); букв.: Това го направих просто така, на шега. **3) Oturup laf olsun diye** çay mı içecekti? (вж. Behchet/Бехчет [http 2011](http://www.behcet.com), май 2019 г.); букв.: Като седне, напрасно ли/просто ей така ли щеше да пийне чай?

2) „Ще даде, и хоро ще играе...“ (Хайтов/Наytov 2014: 182).

“Hem verecek, hem de **hora tepecek**...” (Aglagül/Аглагюл 2002: 43).

Hora tepmek – 1. Hora oynamak; 2. Ayaklarını vurarak gürlütü etmek (<http://www.tdk.gov.tr>, май 2019 г.); **Hora tepmek** = **И хоро ще играя** – Нямам друг избор, ще правя всичко, каквото ми наредят (<http://frazite.com>, май 2019 г.).

От посочения анализ става ясно, че на турски език “hora tepmek” носи буквалното значение „ще играя хоро“, докато на български съответният израз има и преносен смисъл. По наше мнение преводачът не е избрал най-подходящия фразеологизъм от гледна точка на запазването на съдържателната и комуникативната адекватност. Не се изключва обаче и хипотезата той да е калкирал умишлено българския фразеологизъм „И хоро ще иг-

рая“ с цел запазване на актуалността и акцентирание върху въпросното словосъчетание.

3) „Човек трябва на четири да си върти очите, ако не иска ей такива да го минат!“ (Хайтов/Haytov 2014: 184).

“Adam, şunun gibilerinden kendisini aldatmasını istemiyorsa **gözlerini dört açmalı**” (Aglagül/Аглагюл 2002: 46).

Gözünü dört açmak. – Çok dikkatli olmak, aldanmamak için çok uyanık olmak (Aksoy /Аксой 2014: 821/5698⁴); **Gözünü dört açmak** – Внимавам много, действам предпазливо, за да не бъда измамен = Отварям си очите на четири (Самарджиева/Samardzhieva 1992: 274).

„Да го минат“ на български език е жаргонен устойчив израз, който означава „да измамиш някого, да прецакаш някого“. В превода си на турски преводачът е използвал глагола “aldatmak”, който също означава „да измамиш някого“. С употребата на този глагол преводът има неутрален характер в сравнение с жаргонния израз. По отношение на съдържателност и комуникативен акцент може да се заключи, че употребата на фразеологизмите е адекватна.

II. Примери от пиесата „Лодка в гората“ (“Ormanda kayık”):

1) „Ничия. Собствена“ (Хайтов/Haytov 2014: 188).

“Hiç! **Ben hancı, sen yolcu**” (Aglagül/Аглагюл 2002: 4).

Ben hancı, sen yolcu (iken, oldukça)... – Özel durumlarımız, ilişkilerimiz böyle sürüp gittikçe (senin bana işin düşer). (Aksoy/Аксой 2014: 633/3806); **Ben hancı, sen yolcu iken (oldukça)** – Употребява се, за да се изрази зависимостта на някого от говорещия – „докато ти си зависим от мен...“ (Самарджиева/Samardzhieva 1992: 101).

В превода е използван фразеологизмът *Ben hancı, sen yolcu*, включването на който е творческо решение на преводача. Посредством замяна на личното местоимение за 2 л. ед. ч. „sen“ с личното местоимение за 1 л. ед. ч. “ben” се внушава следното значение: „Аз сам съм си господар!“⁴, т.е. „не завися от никого“. С тази употреба е запазено актуалното членение на оригиналното изречение.

⁴ Фразеологизмите в речника, освен че са подредени по азбучен ред, са и номерирани. Това е самият номер (код) на конкретния фразеологизъм.

2) „Тютюнът всяка заран⁵ се бере, а набраният изгнива, заедно с него – цялата ти мъка. Мене приказки не са ми нужни“ (Хайтов/Найтов 2014: 192).

“Her sabah küfe küfe tütün topluyorum. Topladıklarım da çürüyor. Çürüyen tütünle birlikte benim **yüreğimin yağı da eriyor**... Martavala⁶ **karnım tok** benim” (Aglagül/Аглагюл 2002: 9).

Yüreğinin yağı erimek. Bkz. “**İçinin yağı erimek**”. – Korkulacak bir durum meydana gelecek diye kaygı çekmek (Aksoy/Аксој 2014: 871/6179); **İçinin yağı erimek** – Много се изплашвам = Отива ми умът (Самарджиева/Samardzhieva 1992: 322); **Karnım tok (Bu sözlere).** – Bu gibi sözleri dinlemeye gerekseme duymuyorum (Aksoy/Аксој 2014: 913/6606); **Karnım tok!** – Изразът се използва за изразяване на недоверие спрямо дадено обещание, т.е. в значение на: „Ясно ми е!“; „Зная ги тези (приказки/обещания)!“; „Наслушал съм се на (тези приказки/лъжи)!“.

Преводачът е избрал съдържателно (контекстуално) и комуникативно адекватни фразеологизми в турскоезичния вариант, като за предаване на по-голяма експресивност е вмъкнал допълнително фразеологичната конструкция **Yüreğinin yağı erimek**.

3) „Заради майка ми. Искаше мома от сой⁷. Нямах сърце да ѝ строша хатъра⁸ и стана каквато стана“ (Хайтов/Найтов 2014: 195).

“Annemin **hatırı için. Soylu sopl**u bir gelin istiyordu. Onun **hatırını kıramadım**. Kıramadığım için de bize **oldu olanlar**” (Aglagül/Аглагюл 2002: 13).

Hatır için. – Gerektiği için değil, birini memnun etmek için (Aksoy/Аксој 2014: 846/5942); **Hatır için** – За изразяване на почит, уважение = **за хатър** (Самарджиева/Samardzhieva 1992:); **Soylu sopl**u. – Eski, köklü, tanınmış bir aileden (Aksoy/Аксој 2014: 1042/7922); **Soylu sopl**u – за някой, който е от знатно, уважавано, почтено семейство (род); **Hatırını kırmak.** Bkz. “**Gönlünü**

⁵ **Заран** ж. разг. **1.** Сутрин. **2.** нрч. През времето сутрин (БТР/ВТР 2012: 197).

⁶ На турски “martaval” е жаргонно съществително, означаващо нелепости, небивалици. То се оказва подходящ еквивалент на съществителното „приказки“ (‘празни думи’, ‘напразни обещания’) в оригиналното българско изречение.

⁷ **Сой**, м.р. [тур.] нар. Род, порода (БТР/ВТР 1976: 901).

⁸ **Хатър** м. без мн. разг. (ар.-тур.) **1.** Удоволствие, угода. **2.** Воля, желание. [...] **3.** Внимание, почит (БТР/ВТР 2012: 698).

kırmak". Bkz. "**Kalbini kırmak**". – Birini küstürecek, kendisinden soğutacak davranışta bulunmak (Aksoy/Аксой 2014: 900/6473); **Hatırını kırmamak** – За изразяване на уважение към желанието или волята на някого = Не му кърша хатъра, Не скършвам хатъра на ... (Самарджиева/Samardzhieva 1992: 297); **Oldu olanlar**. – Böyle bir biçim olması istenmeyen birtakım olaylar meydana geldi. Ктҫ. "**Oldu olacak**" (Aksoy/Аксой 2014: 986/7354); **Oldu olanlar** – Възклицание при случила се неочаквана неприятност = **Стана тя каквато стана** (Самарджиева/Samardzhieva 1992: 435).

Тук преводачът отново е избрал съдържателно (контекстуално) и комуникативно адекватни фразеологизми – подход, който е характерен за преводите му като цяло. В конструкцията „заради майка ми“ предлогът „заради“ е предаден с помощта на фразеологичното словосъчетание „Hatır için“.

4) „Сетне гръмна по село, че не съм бил годен⁹ за мъж... не зная какво си... Разведоха ни, а пък аз си взех очите и...“ (Хайтов/Найтов 2014: пак там).

“Ne bileyim, işte erkek değilmişim de... filan... **olur olmaz** şeyler işte... Boşandık. Daha doğrusu bizi boşattılar. Ben de **aldım başımı...**” (Aglagül/Аглагюл 2002: 14).

Olur olmaz. – 1) Olunca, olmasından hemen sonra. 2) Doğru mu yanlış mi, yerinde mi yersiz mi olduğu düşünülmeden söylenen (söz), iyi mi kötü mü olduğuna bakılmadan seçilen (şey). 3) Rasgele, sıradan, kimliği, niteliği belirsiz (kişi) (Aksoy/Аксой 2014: 986/7359); **Olur olmaz** – Без сериозна причина; и за значително, и за незначително нещо = **за щяло и нещяло** (Самарджиева/Samardzhieva 1992: 435); **Başımı alıp gitmek**. – Kimseye danışmadan ve nereye gideceğini kimseye bildirmeden çevresindekilerle ilgisini kesip bulunduğu yerden uzaklaşmak (Aksoy/Аксой 2014: 623/3706); **Başımı alıp gitmek** – Махам се от някъде, напускам някое място, отивам си с намерение никога да не се връщам повече; забягвам = вземам си главата (Самарджиева/Samardzhieva 1992: 92).

Фразеологизмът “Olur olmaz” е употребен във второто си значение на турски. Тази употреба е уместна, защото запазва и съ-

⁹ **Годен прил.** Който притежава необходимите качества или отговаря на дадени изисквания (БТР/ВТР 2012: 105).

държателния, и комуникативния акцент в българската фраза. Подобно твърдение е валидно и за останалите употребени фразеологизми в посочения пример.

Относно фразеологичната конструкция “Başını alıp gitmek” смятаме, че тя също е резултат от собствена авторова интерпретация. В този случай се наблюдава изпускане на глагола “gitmek”, но въпреки това употребата е уместна.

5) „Зависи от тоягата. Аз на всякаква тояга вече не смея да се подпра. Има тояги – уж здрави, а като се облегнеш – праас! Счупва се. Има едни – гладки уж, а чеповете¹⁰ им отвътре ей такива – в месата се забиват! Има тояги – леки изглеждат, а като ги вземеш на ръката – живо брем¹¹. Има тояги – прави като свещ, а допреш ли ги – като обръч се извиват!“ (Хайтов/Haytov 2014: 198).

“Değneğe bağlı. Her **önüne gelen** değneğe dayanmam ben artık. Güvenemem. Değnekler türlü türüdür. Değnek vardır, sözde sapasağlamdır, ama üzerine yaslanayım derken, küt diye kırılır. Değenek vardır, görünüşte ok gibi düzdür ama içten öyle sivri budaklıdır ki, adamın etini paralar. Değnek vardır, bakarsın tüy gibi hafiftir ama, **elime alayım** dersen, kurşun gibi ağırlaşır, ömür boyu **eziyet çekersin**. Değenek vardır, mum gibi diktir ama dokundun mu, bükülüp çember gibi yusuvarlak olur” (Aglagül/Аглагюл 2002: 17 – 18)¹².

Önüne gelen. – 1) Karşısına çıkan. 2) Raşgele herkes (Aksoy/Аксой 2014: 997/7463); **Önüne gelen** – 1. Всеки срещнат (познат); 2. Първият срещнат (познат или приятел) (Самарджиева/Samardzhieva 1992: 446 – 447); **Ele almak.** – 1) Üzerinde çalışmaya, uğraşmaya başlamak. 2) Kötü yanlarını belirterek eleştirmek. 3) Bir kimseyi iyice dövme (Aksoy/Аксой 2014: 752/5000); **Ele almak** – 1. Заемам се /с нещо/; 2. Разглеждам, обсъждам; спирам се върху /някакъв въпрос/ (Самарджиева/Samardzhieva 1992: 207).

Eziyet çekmek – sıkıntıya uğramak (<http://www.dersimiz.com/>, май 2019 г.); **Eziyet çekmek** – търпя (преживявам) несподи; „**Вадя**

¹⁰ **Чеп м. 1.** Чвор. **2.** Дървена запушалка за бъчва (БТР/ВТР 2012: 717).

¹¹ **Брем** ср. без мн. **1.** Тежест, тегло. **2.** Мъчително изживяване (БТР/ВТР 2012: 54).

¹² Освен фразеологични единици при превода се наблюдава използването и на интересна палитра от устойчиви сравнения: sivri budaklı; tüy gibi hafif; kurşun gibi ağırlaşır; mum gibi diktir; çember gibi yusuvarlak.

душата на някого“ – Мъча, измъчвам или притеснявам някого (<http://frazite.com/>, май 2019 г.).

Фразеологизмът “*önüne gelen*” е употребен във второто си значение на турски, докато устойчивият израз “*ele almak*” – в първото. Изборът на преводача е уместен, защото по този начин е съхранен и съдържателният, и комуникативният акцент в българските фрази. Интересен детайл в цитирания пример е, че като преводен аналог на обобщителното местоимение „всякакви“ е използвано аналогичното по семантика турско местоимение „*her*“, съчетано с фразеологизма „*önüne gelen*“ (всякакви = *her önüne gelen*). По този начин се постига експресивен ефект.

б) „Както виждам, парен бук ти трябва, изработен най-фабрично. Пирографиран и полиран“ (Хайтов/Найтов 2014: 199).

“*Anladığım kadarıyla, sana, buharla kurutulmuş kayından bir değnek gerek. Haddeden geçmiş, üstü bezeklenmiş, sonra da cilâlanmış bir değnek!*” (Aglagül/Аглагюл 2002: 18).

Haddeden geçirmek. – *İceden inceye yoklamak, düşünmek, iyice incelemek* (Aksoy/Аксой 2014: 834/5823); **Haddeden geçirmek** = „Из основи“ – Напълно, в цялата си същност (<http://frazite.com/>, май 2019 г.); **Haddeden geçirmek** – да различи (обмисля) нещо до най-малката подробност.

В преводното изречение употребата на словосъчетанието “*haddeden geçmiş*” не е във фразеологичното му значение, а в буквалното, т.е. „прекарвам през валцов стан“. Въпреки това преводният вариант е напълно адекватен от семантико-стилистична гледна точка.

III. Примери от пиесата „Кучета“ (“*Köpekler*”)

1) „След това изчислили, че ако съкратят половината кучета, текезесето¹³ ни ще спечели два килограма и седемстотин грама царевично брашно, което за триста и шейсет дена в годината щяло да струва сто деветдесет и четири лева и четиридесет стотинки чиста печалба, смятано по 20 стотинки килограмът...“ (Хайтов/Найтов 2014: 210).

¹³ „Текезесето“ – от ТКЗС „Трудово кооперативно земеделско стопанство“.

“Yapılan hesaplara göre, köpeklerin yarısı açıkta bırakılırsa, yani sayıları **yarı yarıya** indirilirse, kooperatifimiz günde iki kilogram yedi yüz gram mısır unu tasarruf edecek; böylelikle de, bir yılda – mısır ununun kilosu yirmi stotinka’dan tutulursa, – yüz döksan dört leva kırk stotinka temiz **kâr sağlayacaktır...**” (Aglagül/Аглагюл 2002: 51).

Yarı yarıya. – 1) Yarısı birine, yarısı ötekine verilmek üzere; iki eşit parçaya bölerek. 2) Yarısı ölçüsünde (Aksoy/Аксой 2014: 1109/8602); **Yarı yarıya** – Наполовина (Самарджиева/Samardzhieva 1992: 560); **Kâr sağlamak = Kâr etmek** – 1. Kazanç elde etmek, yarar sağlamak 2. Etki yapmak 3. İyi gelmek, etkisi iyi olmak (www.tdk.gov.tr, май 2019 г.); **Kâr etmek** – да извлека полза от нещо/някого; да впечатля; да има добър ефект върху нещо/някого; **Kâr sağlamak = На кяр сме** – На печалба сме (http://frazite.com, май 2019 г.).

Фразеологизмите “yarı yarıya” и “kâr etmek” са употребени в първите си значения на турски, като тези употреби са напълно уместни. Чрез тях се постига по-голяма експресивност.

Допускаме вероятността преводачът да е направил собствена интерпретация на фразеологичната конструкция “kâr etmek”, като е заменил глагола “etmek” (правя, върша) с глагола “sağlamak” (подсигурявам, укрепвам; осигурявам, обезпечавам).

2) „Бузата вдига ръка и му залепя една, а след това и друга плесница“ (Хайтов/Haytov 2014: 232).

“YANAK elini kaldırıp ZOOTEKNİSYEN’in suratına bir **tokat indirir**, sonra bir daha!...” (Аглагюл/Aglagül 2002: 79).

Tokat indirmek = Tokat atmak (veya patlamak) – 1. El içi ile vurmak 2. Dolandırmak (http://www.tdk.gov.tr: май 2019 г.); **Tokat indirmek** – Да ударя на някого здрав бой.

Фразеологизмът “tokat indirmek” е употребен в първото си значение на турски. В този пример се забелязва отново авторова интерпретация на фразеологичната структура. От направения анализ става ясно, че преводачът е заменил глагола “atmak” (хвърлям, мятam) с глагола “indirmek” (свалям, спадам). Смятаме, че замената е напълно оправдана.

След направения анализ може да се направи изводът, че въпреки авторските интерпретации съдържателността и комуникативната адекватност на текста не се е променила. Фразеологични-

те конструкции са един от подходящите компенсаторни механизми при предаването на информация, свързана с актуалното членение и комуникационната структура на фразата. А „светът е разтворена книга“ благодарение на дейността на автори като Исмаил Бекир Аглагюл.

БИБЛИОГРАФИЯ

- Аглагюл/Аглагюл 2002:** Аглагюл, İsmail B. *Nikolay Haytov Patikalar*. Ankara: T. C. Kültür Bakanlığı, 2002.
- Banguoğlu/Бангуоглу 2015:** Banguoğlu, T. *Türkçenin Grameri*. Ankara: Türk Dili Kurumları Yayınları, 2015.
- Вътов/Vatov 1998:** Вътов, В. *Българска лексикология*. Велико Търново: Абагар, 1998. [Vatov, V. *Balgarska leksikologiya*. Veliko Tarnovo: Abagar, 1998.]
- Димова/Dimova 2000:** Димова, А. *Увод в теорията на превода. Учебник за студенти от ВУЗ*. Шумен: УИ „Епископ Константин Преславски“, 2000. [Dimova, A. *Uvod v teoriyata na prevoda. Uchebnik za studenti ot VUZ*. Shumen: UI “Episkop Konstantin Preslavski”, 2000.]
- Доврамаджиева/Dovramadzheva 2011:** Доврамаджиева, Хр. *Интерпретативна теория на превода*. Варна: Университетско издателство, 2011. [Dovramadzheva, Hr. *Interpretativna teoriya na prevoda*. Varna, Universitetsko izdatelstvo, 2011.]
- Зидарова/Zidarova 2009:** Зидарова, В. *Лексикология на съвременния български език*, Пловдив: Контекст, 2009. [Zidarova, V. *Leksikologiya na savremenniya balgarski ezik*, Plovdiv: Kontekst, 2009.]
- Ничева/Nicheva 1987:** Ничева, К. *Българска фразеология*. София: Наука и изкуство, 1999. [Nicheva, K. *Balgarska frazeologiya*. Sofia: Nauka i izkustvo, 1999.]
- Хайтов/Haytov 2014:** Хайтов, Н. *Съчинения в седемнайсет тома. Том 11. Пиеци. Ламята*. София: Захарий Стоянов, 2014, т. 11. [Haytov, N. *Sachineniya w sedemnayset toma. Tom 11. Piesi. Lamyata*. Sofia: Zahariy Stoyanov, 2014, t. 11.]

РЕЧНИЦИ И СПРАВОЧНИЦИ

- Aksoy/Аксой 2014:** Aksoy, Ömer Asın. *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü, I – II Deyimler Sözlüğü*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi, 2014.
- БТР/ВТР 1976:** Андрейчин, Л., Л. Георгиев, Ст. Илчев, Ст. Костов. *Български тълковен речник*. София: Наука и изкуство, 1976. [Andreychin, L., L. Georgiev, St. Ilchev, St. Kostov. *Balgarski talkoven rechnik*. Sofia: Nauka i izkustvo, 1976.]
- БТР/ВТР 2012:** Радева, В. *Български тълковен речник*. София: Изток-Запад, 2012. [Radeva, V. *Balgarski talkoven rechnik*. Sofia: Iztok-Zapad, 2012.]
- Самарджиева/Samardzhieva 1992:** Самарджиева, В. *Учебен турско-български фразеологичен речник*. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 1992.

[Samardzhieva, V. *Ucheben tursko-balgarski frazeologichen rechnik*. Sofia: UI "Sv. Kliment Ohridski", 1992.]

ЕЛЕКТРОННИ ИЗТОЧНИЦИ

- Мевсим/Mevsim 2017**, **http:** Мевсим, Х. Памет за Исмаил Бекир Аглагюл. // <<https://theatremagazine.wordpress.com/2017/05/17/%D0%BF%D0%B0%D0%BC%D0%B5%D1%82-%D0%B7%D0%B0-%D0%B8%D1%81%D0%BC%D0%B0%D0%B8%D0%BB-%D0%B1%D0%B5%D0%BA%D0%B8%D1%80-%D0%B0%D0%B3%D0%BB%D0%B0%D1%8E%D0%BB/?fbclid=IwAR2fj3HMgfnwkcP9etN6xk0uSx1u6nlqLq3tipuacnu1adtkrPbgwP5wdlk>>, 10 май 2019 г. [Mevsim, H. Pamet za Ismail Bekir Alagyu. // <<https://theatremagazine.wordpress.com/2017/05/17/%D0%BF%D0%B0%D0%BC%D0%B5%D1%82-%D0%B7%D0%B0-%D0%B8%D1%81%D0%BC%D0%B0%D0%B8%D0%BB-%D0%B1%D0%B5%D0%BA%D0%B8%D1%80-%D0%B0%D0%B3%D0%BB%D0%B0%D0%B3%D1%8E%D0%BB/?fbclid=IwAR2fj3HMgfnwkcP9etN6xk0uSx1u6nlqLq3tipuacnu1adtkrPbgwP5wdlk>>, 10 May 2019 г.]
- Behcet/Бехчет**, **http:** **Behcet/Бехчет 2011:** Behçet, Çelik. *Dünyanın Uğultusu*. Can Yayınları, İstanbul, 2011 (E-kitab 1. Sürüm Ekim 2014, İstanbul, b. 3.). // <https://books.google.bg/books?id=Kh8HCgAAQBAJ&pg=PT35&lpg=PT35&dq=laf+olsun+diye+mi+ya+ptik&source=bl&ots=75aff1iScT&sig=xUVS-nPLJ2dOr6cd9WhirWVmysE&hl=en&sa=X&ved=0ahUKEwiv_N3yv8LUAhWKnRoKHVqbCSEQ6AEIUdAH#v=onepage&q=laf%20olsun%20diye%20mi%20uyartik&f=false>, 10 май 2019
- Български фрази и изрази. Справочник на използвани фрази и фразеологизми.* // <https://frazite.com/?fbclid=IwAR1obfl-ft8_v236jWjdViXHukymlYZfaEYce9arWhwImp C-7LhfYaKmw>, 10 май 2019 г. [Balgarski frazi i izrazi. Spravochnik na izpolzvani frazi i frazeologizmi. // <https://frazite.com/?fbclid=IwAR1obfl-ft8_v236jWjdViXHukymlYZfaEYce9arWhwImp C-7LhfYaKmw>, 10 May 2019.]
- Дерсимиз.ком. Образование – Информация – Култура – Наследство.* // <http://www.dersimiz.com/deyimler_sozlugu>, 10 май 2019 г. [Dersimiz.com. Obrazovanie – Informatsiya – Kultura – Nasledstvo. // <http://www.dersimiz.com/deyimler_sozlugu>, 10 May 2019.]
- Справочник за новини. Хаберлер. ком. „Чичек: Ние не поехме това правомощие напразно“.* Източник „АА“, 2007 г. // <<https://www.haberler.com/cicek-laf-olsun-diye-bu-yetkiyi-almadik-haberi/>>, 10 май 2019 [Spravochnik za novini. Haberler.com. „Chichek: Nie ne poehme tova pravomoshtie naprazno“. Iztochnik „AA“, 2007 g.]
- Електронен речник по турски език.* // <<http://www.tdk.gov.tr/>>, 10 май 2019. [Elektronen rechnik po turski ezik. // <<http://www.tdk.gov.tr/>>, 10 May 2019.]